

Bijlage 4 – aanvullende informatie veerverbinding Ameland-Holwerd

Deze bijlage kan als aanvulling beschouwd worden op de informatie in de Kamerbrief en gaat uitgebreid in op de morfologische, autonome ontwikkeling van de Waddenzee, de wettelijke kaders en de korte termijn maatregelen waarvoor Rijkswaterstaat (RWS) verantwoordelijk is.

Morfologische, autonome ontwikkeling Waddenzee

De afsluiting van de Lauwerszee en Zuiderzee in combinatie met de aanleg van dijken en kwelderwerken langs de Friese kust hebben de Waddenzee sterk veranderd. Het water in de Waddenzee heeft steeds minder ruimte gekregen en de Waddenzee is kleiner geworden. Hierdoor zoekt de natuur naar een nieuw evenwicht. Een proces dat nog niet is afgerond.

Per getij stroomt er minder water door de geulen, de geulen verleggen zich, worden smaller en ondieper. De omringende platen en kwelders hogen verder op. Door de menselijke ingrepen en ook door de zeespiegelstijging wil de Waddenbodem zichzelf ophogen. Met vloed brengt de Waddenzee meer zand en slib mee naar binnen dan de zee met eb weer afvoert. Dit proces van *verlanden* gaat nog steeds door.

Getij en wind zijn de drijvende krachten achter het verplaatsen van zand en slib. Samen bepalen zij welk en hoeveel zand en slib wordt verplaatst en waar het achterblijft. Waar het snel stroomt en veel golfdynamiek is blijven de grovere korrels achter, bijvoorbeeld in de buurt bij de zeegaten. Waar het rustig stroomt kunnen ook fijnere korrels naar de bodem zinken.

Tweemaal per etmaal stroomt het water vanuit de Noordzee in ongeveer dertien uur door de zeegaten tussen de eilanden naar binnen (vloed) en weer naar buiten (eb). Onderweg blijft zand en slib achter of wordt het juist weer opgepakt door de stroming. Hierbij ontstaan kronkelingen en bochten in de geulen. Het water schuurt de buitenbocht verder uit, het wordt dieper en het gaat sneller stromen. In de binnenbocht stroomt het langzamer, zinkt slib naar de bodem en wordt het ondieper. Zo verplaatsen de geulen in het wad zich langzaam.

Deze autonome ontwikkelingen hebben dus grote invloed op de vaargeulen in de Waddenzee. Echter, rondom Ameland speelt dat de aangroei van kwelders en verlanding van de Waddenzee steviger is dan bij andere vaargeulen, waardoor de Waddenbodem daar afgelopen decennia met enkele millimeters per jaar omhoog gekomen is. Dat is circa 800.000 m³ per jaar. Dat de kwelders flink de Waddenzee in zijn gegroeid, is goed zichtbaar rond de veerdam in Holwerd, waar vandaan de boot naar Ameland vertrekt. Deze veerdam bij Holwerd is tot in de jaren zestig van de vorige eeuw telkens verlengd om bij dieper water te kunnen komen.

Bovendien ligt net ten oosten van de vertreklocatie van Holwerd een zogeheten wantij: een van de droogste delen van de Waddenzee. Hier is bijna geen stroming. Hier lag vroeger een dam waarover men bij eb naar Ameland kon lopen. De huidige pier is gebouwd op restanten van de oude dam.

Wettelijke kaders

De wettelijke kaders waarbinnen maatregelen in de Waddenzee kunnen worden genomen liggen vast in de Structuurvisie Waddenzee (voorheen PKB Waddenzee) en het Natura 2000 Beheerplan Waddenzee. De Waddenzee in zijn geheel is aangemerkt als Natura 2000 gebied met als hoofddoelstelling: *de duurzame bescherming en de ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap*. Deze hoofddoelstelling maakt dat de andere functies, zoals bereikbaarheid, met zo min mogelijk impact op de natuur dienen te worden vormgegeven.

Het Natura 2000 Beheerplan Waddenzee geeft een aantal belangrijke kaders voor het vaargeulonderhoud in de Waddenzee. Het geeft de minimale en maximale afmetingen van de vaargeul (50 tot 60 meter breedte, NAP -3,80 tot NAP -4,00 meter diepte). Daarnaast moet bij het baggeren worden gestreefd naar minimalisatie van de hoeveelheid baggerwerk, onder andere door bij het vaargeulonderhoud de natuurlijke morfologische ontwikkelingen van de geulen te volgen. Aangezien

de vaargeulen zich steeds verplaatsen, worden zij op sommige plekken langer. Zo is de vaargeul Ameland-Holwerd sinds de jaren zestig 20% langer geworden.

Daarnaast kent het Natura 2000 Beheerplan Waddenzee een voorwaardenkader baggerwerken (bijlage B3.3.1 horende bij subparagraaf 7.3.3). Dit kader stelt onder andere dat baggerspecie enkel mag worden verspreid op de in het Natura 2000 Beheerplan aangegeven verspreidingslocaties en geeft een maximum aan m³ zand dat per jaar aan de Waddenzee mag worden onttrokken richting Noordzee.

Het afwijken van de genoemde kaders (breedte, diepte, verspreiding en onttrekking) door bijvoorbeeld het aanleggen van een bochtafsnijding of het anders verspreiden van baggerspecie, vereist naast een Projectplan Waterwet ook een vergunning van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Informatie over korte termijn maatregelen verbinding Ameland-Holwerd

Bochtafsnijdingen

Voor realisatie van de bochtafsnijding van de Vloedgeul, medio 2019, dienen de volgende zaken nog te gebeuren. In augustus heeft RWS het ontwerp projectplan Waterwet gepubliceerd. Daarna vraagt RWS een gebiedsbeschermingsvergunning Wet Natuurbescherming aan bij de minister van LNV en een vergunning soortenbescherming bij RVO. De voor de vergunning benodigde effectonderzoeken worden verwerkt in een passende beoordeling. Als laatste dient RWS het realiseren van de bochtafsnijding aan te besteden. RWS voert deze processen parallel uit. Indien de vergunningen worden verleend, kan RWS de aanbestedingsprocedure zodoende snel in gang zetten. De bochtafsnijding zal naar verwachting resulteren in een reistijdwinst van circa zes minuten.

Ten aanzien van de tweede bochtafsnijding (Reegeul-Oost, verwachte reistijdwinst circa vier minuten) wijst onderzoek van Deltares uit dat deze qua baggerinspanning min of meer neutraal is ten opzichte van de huidige baggerwerkzaamheden voor de vaargeul. Dat is een gunstiger uitkomst dan in het eerste onderzoek is geconcludeerd in 2016. Echter, de Reegeul-Oost moet door een bestaande zandplaat heen, hetgeen betekent dat aangetoond moet worden dat de natuur 'geen schade lijdt'. Hiervoor dient dus ook een procedure projectplan Waterwet, een gebiedsbeschermingsvergunning Wet Natuurbescherming en een soortenbeschermingsvergunning aangevraagd te worden. Met bijhorende onderzoeken, waaronder het opstellen van een passende beoordeling, de inzagetermijnen van de diverse vergunningen, de aanbesteding en realisatie van de bochtafsnijding kent dit proces een doorlooptijd van ongeveer twee jaar.

Optimalisatie van het baggerregime

De tweede korte termijn maatregel waarvoor RWS verantwoordelijk is, betreft de optimalisatie van het baggerregime. Hiertoe zijn diverse acties uitgevoerd. In de scherpe bochten in de vaarroute heeft RWS in 2016 de betonning aangepast en enkele lichtboeien. Passend bij de morfologische ontwikkelingen in de Waddenzee blijft RWS steeds zoeken naar optimalere routegeleiding. Daarnaast deelt RWS sinds eind 2017 tweewekelijks de werkpeilingen van de baggeraars met Wagenborg Passagiersdiensten B.V. (WPD) om te bezien welke informatie mogelijk van toegevoegde waarde kan zijn voor de kapiteins van de veerdienst.

Verder zijn er op initiatief van RWS twee werksessies gehouden met vertegenwoordigers van WPD en baggeraar Van der Lee om in gezamenlijkheid te kijken hoe de baggerwerkzaamheden te optimaliseren. Naar aanleiding van deze werksessies is er een proef gedaan met tijdelijke meetapparatuur op één van de twee veerboten. Deze proef gaf niet de gewenste informatie, omdat de aandrijving en vertroebeling van de veerboot de meetapparatuur verstoorden.

Als laatste heeft Deltares onderzocht hoe de verspreidingslocaties voor gebaggerd slib geoptimaliseerd kunnen worden. Nu wordt een groot deel van het gebaggerde materiaal uit het zuidelijke deel van de

vaargeul elders in de vaargeul verspreid, met als idee dat het per ebstroom wordt afgevoerd. Deltares concludeert dat er aanwijzingen zijn dat dit leidt tot een verhoging van het baggerwerk in de zuidelijke baggervakken. Omdat de effectiviteit van de maatregel moeilijk voorspelbaar is, beveelt Deltares aan om gedurende een periode van een tot twee jaar de baggerspecie verder weg te brengen (naar andere in het Natura 2000 Beheerplan aangegeven verspreidingslocaties Zuiderspuit en Scheepsgat). Deltares verwacht dat de effecten na deze periode te zien zouden moeten zijn. RWS bekijkt momenteel de mogelijkheid om dit met een proef in de praktijk te brengen.

Aanvullende maatregel: onderzoek baggercontract en oorzaken vertragingen

De punctualiteitscijfers van WPD uit het eerste halfjaar van 2018 zijn een signaal om alert te blijven en proactief RWS te vragen een onderzoek uit te laten voeren. In het onderzoek zal een onafhankelijke onderzoeksbureau bezien hoe het huidige baggercontract geoptimaliseerd en aangepast kan worden voor de vaargeul Ameland-Holwerd. In deze evaluatie van het huidige contract, bekijkt het onderzoeksbureau ook de mogelijkheid om de periode te verkleinen tussen constatering en oplossing van knelpunten (nu 72 uur) om sneller in te spelen op de omstandigheden, binnen de wettelijke kaders en technische mogelijkheden. RWS zal de uitkomsten van de evaluatie waar mogelijk toepassen in het baggercontract.

Daarnaast zal het onderzoek ingaan op de oorzaken van de vertragingen van de veerverbinding Ameland-Holwerd in de eerste helft van 2018, ten opzichte van voorgaande jaren. Het onderzoek moet nader inzicht geven in de factoren, beïnvloedbaar en autonoom, die op dit moment van invloed zijn op de prestaties.

Langetermijnvisie verbinding Ameland-Holwerd

Afwegingen rond het vervoer en de aansluitende infrastructuur op de langere termijn moeten passen binnen een bredere visie over de economische ontwikkeling van Ameland, de toekomstige vervoersbehoefte, ambities rond duurzaamheid en de natuurlijke ontwikkelingen in de Waddenzee.

In lijn met het OPP-advies om te komen tot een permanente oplossing voor de bereikbaarheid van Ameland op de langere termijn zal IenW samen met de eilanders, gemeente Ameland, provincie Fryslân en betrokken maatschappelijke organisaties een lange termijnvisie op te stellen. De eerste resultaten worden in het najaar van 2019 verwacht.